

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

PL 32

00023 Valtioneuvosto

kuuleminen@tem.fi

Viite Ilmoituksenne 6.11.2017 ja uusi ilmoituksenne/kuulutuksenne 18.1.2018
Asianumero TEM/1879/08.05.01/2017

**Asia Muistutus asiassa 'TERRAFAME OY:N HAKEMUS YDINENERGIALAIN MUKAISTA
KAIVOS- JA MALMINRIKASTUSTOIMINTAA KOSKEVAN LUVAN MYÖNTÄMISEKSI'**

Määräpäivä 28.2.2018

Muistuttajat Puhtaiden Vesien Puolesta -kansalaisliike ja Oulujoen reitti ry.
Muistuttajien yhteisenä asiamiehenä toimii:

Mika Flöjt
Kormasentie 1, 93600 Kuusamo
0405788784
mika.flojt@gmail.com

Oulujoen reitti ry on rekisteröity yhdistys, jonka tarkoituksena on Oulujoen vesistöreitit mahdollisimman suuren luonnontilaisuuden ja ekologisen puhtauden edistäminen.

Puhtaiden Vesien Puolesta -kansalaisliike on vuonna 2015 Sotkamossa, Kajaanissa, Paltamossa, Muhoksella ja Oulussa pidetyissä avoimissa kansalaistilaisuuksissa muodostettu kansalaisliike, jonka tarkoituksena on antaa jäsenten yhteismuistutuksia ja yhteisvalituksia Talvivaaran/Terrafamen kaivoksen Oulujoen vesistön tilaa heikentävien hankkeiden johdosta.

Puhtaiden Vesien Puolesta -kansalaisliike ja Oulujoen reitti ry antavat tämän yhteisen muistutuksen koskien TEM:in kuuluttamaa Terrafame Oy:n Talvivaaran kaivoksen ydinenergiain mukaista kaivos- ja malminrikastustoiminnan lupahakemusta.

Asian taustakuvaus

TEM on asian käsittelyn hallintoviranomaisena esittänyt asiaan liittyvät asiakirjat sivullaan '<http://tem.fi/terrafamen-uraanin-talteenotto>'.

Sivuston otsikon mukaan kyseessä on:

"Terrafamen uraanin talteenotto

Terrafame valmistelee uraanin talteenottoa Sotkamon kaivoksen malmista. Uraanin talteenottolaitos ei ole ydlinlaitos, mutta mahdollinen uraanin talteenotto on ydinenergialain mukaan ydinenergian käyttöä ja se edellyttää lain mukaista valtioneuvoston lupaa. Terrafame haki tällaista lupaa 31.10.2017."

TEM on heti Terrafamen uraanin talteenotto -lupahakemuksen jättämistä seuraavana päivänä 1.11.2017 antanut ydinenergianlain mukaisen lausunnon 'Yleispiirteinen selvitys ydinenergialain mukaisen kaivos- ja malminrikastustoiminnan käynnistämiseksi'. Terrafame on toimittanut kyseisen selvityksen 9.10.2017 ja tarkentanut selvitystä TEM:in ohjeiden mukaan 20.10.2017. Yleispiirteisen selvityksen sivulla 10 Terrafame kuvaa koko kaivos- ja malminrikastustoimintaa uraanitasekaavion avulla, johon tasekaavioon ei kuitenkaan ole kuvattu uraanin talteenottolaitosta, eikä myöskään ole esitetty uraanin hajoamistuotteiden taseita eikä uraanin ja uraanin hajoamistuotteiden ympäristövaikutusten arviointia.

Uraanitasekaavioista ilmenee, ettei kyseessä suinkaan ole ministeriön lausunnon otsikon '*Yleispiirteinen selvitys ydinenergialain mukaisen kaivos- ja malminrikastustoiminnan käynnistämiseksi*' mukainen malminrikastustoiminnan käynnistäminen, vaan kaaviossa esitetään myös uraanitase ennen uraanin talteenottoa, joka osoittaa jo kymmenen vuoden ajan urania tuotetun urania malminrikastustoiminnan yhteydessä, ilman uraanin tuottamiseksi tarvittavia lupia.

Terrafame Oy on jättänyt 31.10.2017 ydinenergialain mukaisen valtioneuvostolle osoitetun lupahakemuksen nimellä 'URAANIN TALTEENOTTO'.

Terrafame on esittänyt valtioneuvostolle osoitetun lupahakemuksensa kohdassa 4.2 yleispiirteisen selvityksen mukaisen uraanitasekaavion ja on esittänyt saman kaavion myös ympäristölupaviranomaiselle osoitetun koko kaivoksen ympäristölupahakemuksessaan, jota ympäristölupahakemusta ympäristölupaviranomainen ei vielä ole kuuluttanut.

Terrafamen kaivoksen (koko kaivoksen toiminnallinen YVA) YVA-prosessi oli valtioneuvostolle osoitetun lupahakemuksen jättämisen aikaan 31.10.2017 vielä kesken, eikä Terrafamen ydinenergialain alaiseen lupahakemukseen sisälly YVA-selvitystä uraanitasekaavioiden mukaisten uraanin tuottamistoimintojen ympäristövaikutusten arvioinneista eikä yhteysviranomaisen lausuntoa niistä. Eikä Lupahakemusta ole täydennetty toiminnallisen YVA-selvityksen ja yhteysviranomaisen lausunnon valmistumisen jälkeenkään.

Vain viikon kuluttua uraanin talteenottohakemuksesta maanantaina 6.11.2017 ilmoitti TEM lupahakemuksen nimellä 'TERRAFAME OY:N HAKEMUS YDINENERGIALAIN MUKAISTA KAIVOS- JA RIKASTUSTOIMINTAA KOSKEVAN LUVAN MYÖNTÄMISEKSI', vaikka hakemus koski vain ns. uraanin talteenottolaitoksen valmiiksi saattamista eikä suinkaan koko kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoimintaa.

Terrafamen kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoiminta on ydinenergialain ja säteilylain alaista toimintaa, mutta Terrafame ei esittänyt lupahakemuksessaan ydinenergialain ja säteilylainsäädännön tarkoittamaa koko kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoiminnan kuvausta

eikä niihin liittyvien uraanin ja uraanin hajoamistuotteiden YVA-selvityksiä eikä yhteysviranomaisen lausuntoja uraanin tuottamisen ympäristövaikutuksista.

Vastoin ydinergialain vaatimuksia asian valmistelun hallintoviranomainen TEM ilmoituksessaan lupahakemuksesta kuvasi hankkeen tarkoituksena olevan valmistella uraanin talteenottoa Sotkamon kaivoksen malmista. Mutta ydinenergi laki ei tunne käsitettä 'uraanin talteenotto'.

Hallintoviranomainen TEM ei 6.11.2017 ilmoituksessaan esitä, että olisi lupahakemuksen vireilletulon yhteydessä tarkastanut/tarkistanut Terrafamen lupahakemuksen täyttävän lainsäädännön vaatimukset ennen lupahakemuksen julkistamistaan, eikä myöskään esitä pyytäneensä Terrafamelta lisäselvityksiä lupahakemuksen johdosta.

Päivä 6.11.2017 ilmoituksensa jälkeen TEM järjesti tiistaina 7.11.2017 ydinenergi lain tarkoittaman yleisen kuulemistilaisuuden Sotkamossa, siis ydinenergi lain vastaisesti ennen kuin ydinenergi lain velvoittama kuukauden aikaväli ilmoituksesta oli kulunut. TEM ei myöskään tuolloin järjestänyt kuulemistilaisuutta Kajaanissa, vaikka Terrafamen kaivos- ja malminrikastustoiminta sijaitsee myös Kajaanin kaupungin alueella.

6.11.2017 ilmoituksensa perusteella TEM pyysi Terrafamen lupahakemuksesta lausuntoja ympäristökunnilta ja muilta laissa velvoitetuilta tahoilta, mutta ei pyytänyt ydinenergi lain tarkoittamaa yhteiskunnan kokonaisetuharkintaan tarvittavaa paikallisen kunnan veto-oikeudellista lausuntoa Sotkamon kunnalta eikä Kajaanin kaupungilta.

Sotkamon yleisessä kuulemistilaisuudessa 7.11.2017 hallintoviranomainen TEMin edustajat väittivät, ettei Sotkamon kunnalta olisi veto-oikeutta valtioneuvoston yhteiskunnan kokonaisetuharkintaan nähden. Ydinenergiatarkastaja Aurela pyysi myöhemmin lehdessä anteeksi virheellistä lausuntoaan, väittäen muistivirheen johtuneen siitä, että kaivoslakia muutettiin kesällä 2011 ja että vasta sen jälkeen uraanin tuottamiseen tarkoitettu kaivos- ja malminrikastustoiminta olisi tullut valtioneuvoston periaatelupakäsittelyn alaiseksi siten, että paikallisella kunnalla olisi veto-oikeus uraania tuottavan kaivos- ja malminrikastustoiminnan valtioneuvoston periaatelupaharkinnan suhteen. Hallintoviranomainen Aurelan lehdessä esittämä väite vasta 2011 syntyneestä paikallisen kunnan veto-oikeudesta on epäasiallisen harhauttava ja virheellinen, sillä jo ydinenergi lain esitöissä HE 16 vuonna 1985 uuden ydinenergi lain 2 luvun perusteluissa on erikseen mainittu vaatimus menetellä uraania tuottavan kaivos- ja malminrikastustoiminnan lupahakemusmenettelyn suhteen valtioneuvoston periaatelupamenettelyn kaltaisesti. TEM teki Sotkamon kunnalle uuden lausuntopyyntökirjeen, jossa uudessa lisätyssä kappaleessa toi esille paikallisen kunnan lausunnon suhdetta valtioneuvoston periaatepäätöskäsittelyyn.

TEM teki uuden ilmoituksen/kuulutuksen 18.1.2018 nyt nimellä 'TERRAFAME OY:N HAKEMUS YDINENERGI ALAIN MUKAISTA KAIVOS- JA MALMINRIKASTUSTOIMINTAA KOSKEVAN LUVAN MYÖNTÄMISEKSI'. Kyseisessä uudessa kuulutuksessaan TEM ei ole esittänyt mitään uusia lupahakemukseen liittyviä selvityksiä eikä asiakirjoja, vaan hallintoviranomainen ainoastaan toi esille lupahakemuksen kuulemistilaisuuden järjestämisiin liittyviä ydinenergi lain määräyksiä ja ilmoitti järjestävänsä niihin perustuen uudet kuulemistilaisuudet 21.2.2018 Sotkamossa ja 22.2.2018 Kajaanissa.

Hallintoviranomainen TEM pyysi 18.1.2018 uusitulla lausuntopyyntökirjeillä lausunnon myös Kajaanin kaupungilta valtioneuvoston periaatekäsittelyä varten.

Yleisissä kuulemistilaisuuksissa 21. ja 22.1.2018 TEM nauhoitti yleisön puheenvuorot valtioneuvostolle tietoon saatettavaksi.

Muistutuksen yleiskuvaus

Puhtaiden Vesien Puolesta -kansalaisliike ja Oulujoen reitti ry antavat tämän yhteismuistutuksen kyseiseen luvanhakija Terrafamen lupahakemukseen sekä hallintoviranomainen TEMin toteuttamiin kuulutuksiin, kuulemismenettelyihin ja lausuntopyyntöihin.

Puhtaiden Vesien Puolesta -kansalaisliike ja Oulujoen reitti ry katsovat, että:

1) Terrafamen yleispiirteinen selvitys ja TEMin siitä 1.11.2017 antama lausunto ovat keskenään siinä määrin ristiriitaiset, että esitettyä kokonaisuutta on pidettävä hallintolain tarkoittamana epäasiallisena kuvauksena hankkeesta, vaikka yleispiirteisen selvityksen tarkoituksena on antaa selkeyttä kokonaiskuvaus hankkeesta.

Terrafame otsikoi yleispiirteisen selvityksensä 'uraanin talteenotto' -nimellä, mutta asiaa selventävässä 'uraanitasekaavioissa' ei uraanin talteenottolaitosta edes kuvata.

Terrafamen 9.10.2017 toimittaman yleispiirteisen selvityksen uraanitasekaaviot ovat koko kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoimintaa kuvaavana periaatteellisesti hyvät. Mutta ydinenergiain vaatimusta eivät kaaviot kuitenkaan täytä, koska kaivoksen todellista uraanitasetta ja uraanin virtausmääriä eikä todellisia tuotetun uraanin määriä ja sijoittumisia kaivoksen prosesseihin ei pysty kyseisten kaavioiden perusteella arvioimaan. Uraanin hajoamistuotteiden tase- ja virtaus- ja kertymäkuvaukset puuttuvat kokonaan. Kaivos- ja malminrikastustoiminnan ympäristövaikutuksia ei ole yleispiirteisessä selvityksessä selostettu; ja

2) Terrafamen 31.10.2017 jättämä lupahakemus uraanin talteenottolaitoksen loppuunsaattamiseksi ja käynnistämiseksi ei täytä ydinenergiain, säteilylainsäädännön, kaivoslain, hallintolain, ympäristölainsäädännön eikä YVA-lainsäädännön vaatimuksia; ja

3) TEM on hallintoviranomaisena tehnyt hallintolain vastaisen menettelyvirheen jättäessään lupahakemuksen vireilletulon yhteydessä tarkistamatta täyttääkö Terrafamen lupahakemus ydinenergiain, säteilylainsäädännön, kaivoslain, ympäristönsuojelulain ja YVA-lainsäädännön vaatimukset; ja

4) TEM on tehnyt hallintoviranomaisena ydinenergiain, hallintolain ja Århusin sopimuksen vastaisen menettelyvirheen kuuluttaessaan 6.11.2017 hakijan lupahakemuksen, joka ei täytä ydinenergiain, säteilylainsäädännön, kaivoslain, hallintolain, ympäristölainsäädännön ja YVA-lainsäädännön vaatimuksia; ja

5) TEM on tehnyt hallintoviranomaisena ydinenergiain vastaisen menettelyvirheen järjestäessään 7.11.2017 yleisen kuulemistilaisuuden Sotkamossa ennen kuin kuulutuksesta on kulunut vähintään kuukausi; ja

6) Kohdassa 5) mainittua menettelyvirhettä on hallintoviranomainen TEM pyrkinyt korjaamaan järjestämällä uudet kuulemistilaisuudet 21-22.2.2018 Sotkamossa ja Kajaanissa, mutta niissäkin uusissa kuulemistilaisuuksissa on hallintoviranomainen TEM hyvän hallintotavan vastaisesti väittänyt että käsittelyssä oleva Terrafamen lupahakemus 'Uraanin talteenotto' olisi ydinenergiain 'kaivos- ja malminrikastustoimintaa' koskevien vaatimusten mukainen, vaikka ydinenergiailta ei ole käsitettävä uraanin talteenotto; ja

7) TEMin sekä 7.11.2017 että 21.2.2018 ja 22.2.2018 yleisissä kuulemistilaisuuksissa nauhoitetut valtioneuvostolle toimitettavat mielipiteet lupahakemuksesta eivät täytä ydinenergiain ja

hallintolain vaatimuksia, koska hallintoviranomaisena TEM on antanut yleisölle ydinenergiain vastaisen kuvauksen luvanhakijan lupahakemuksen ydinenergiain vaatimusten täyttymisestä; ja

8) TEMin 6.11.2017 ja 18.1.2018 tekemät lausuntopyynnöt eivät täytä ydinenergiain ja hallintolain vaatimuksia, koska hallintoviranomaisena TEM on antanut lausuntopyynnössään ydinenergiain vastaisen kuvauksen lupahakemuksen ydinenergiain mukaisuudesta.

Viitaten edellä kohdissa 1 – 8 mainittuihin seikkoihin katsomme luvanhakijan lupahakemuksen olevan lainsäädännön vastainen ja hallintoviranomaisen menetelleen lainsäädännön vastaisesti jättäessään lupahakemuksen vireilletulon yhteydessä varmistamatta lupahakemuksen täyttävän lainsäädännön vaatimukset, kuuluttaessaan lainsäädännön vastaisen lupahakemuksen sekä pyytäessään lausuntoja ydinenergiailaissa määritellyiltä tahoilta sekä yleisöltä lainsäädännön vastaiseen lupahakemukseen perustuen, jonka vuoksi vaadimme luvanhakijan lupahakemus lainvastaisena hylättäväksi ja hallintoviranomaisen toteuttama lainvastaiseen lupahakemukseen perustuva kuulemismenettely sekä lausuntopyyntömenettely kumottaviksi.

Muistutuksen yksityiskohtaiset perustelut

1) Terrafamen tuottama yleispiirteinen selvitys ei täytä hyvän hallintotavan eikä ydinenergiain vaatimuksia seuraavilta osiltaan:

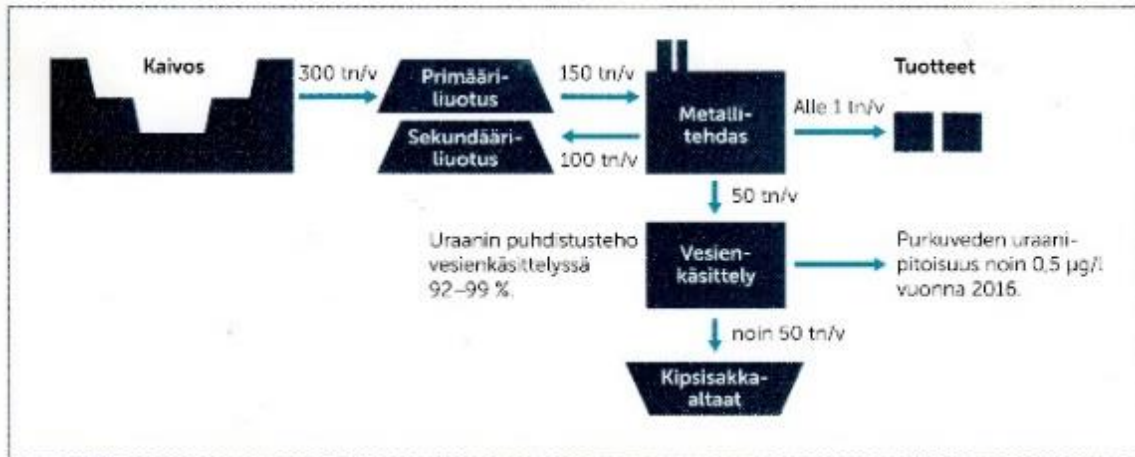
1.1. Yleispiirteisen selvityksen otsikko 'uraanin talteenotto' sekä TEMin yleispiirteisestä selvityksestä antaman lausunnon otsikko 'yleispiirteinen selvitys ydinenergiain mukaisen kaivos- ja rikastustoiminnan käynnistämiseksi' ovat siinä määrin sekä yleisen kielenkäytön merkityksen että juridiselta merkityksiltään toisistaan poikkeavia, että yleispiirteisistä selvitystä ja siitä annettua TEMin lausuntoa on kokonaisuutenaan pidettävä hyvän hallintotavan vastaisena epäasiallisena kielenkäyttönä ja ydinenergiain 13§:n vastaisena menettelynä; ja

1.2. Terrafamen tuottaman yleispiirteisen selvityksen otsikko 'uraanin talteenotto' on ydinenergiain vastainen, sillä ydinenergiailaissa ei ole ollenkaan määritelty termiä uraanin talteenotto. Täten on katsottava, että Terrafamen on pyrkinyt selvityksen 'uraanin talteenotto' - otsikolla johtamaan lausunnonantajia ja yleisöä harhaan siitä, mitä ydinenergiain 3§:n, 7a§:n, 7c§:n, 7r§:n, 8§:n, 13 §:n ja 21 §:n vaatimukset edellyttävät lupahakemukselta ja yleispiirteiseltä selvitykseltä; ja

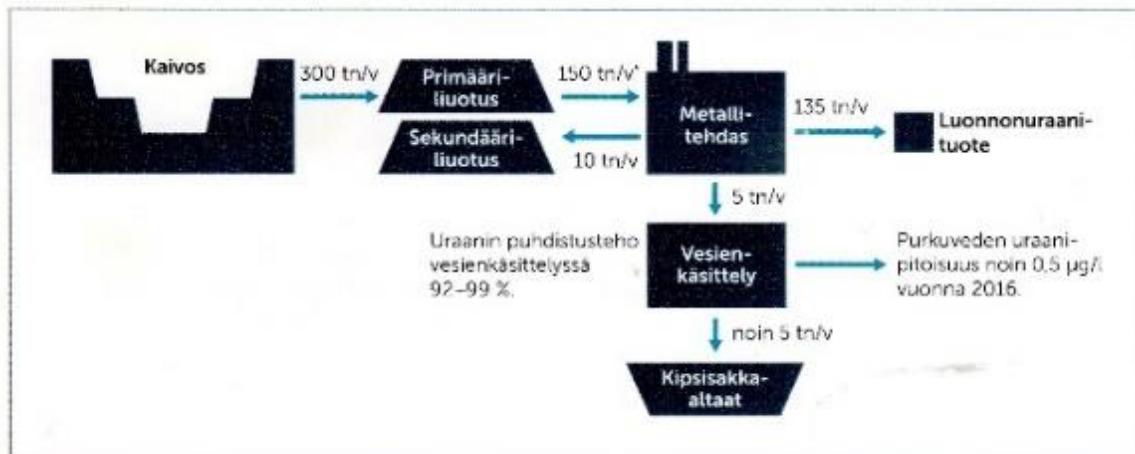
1.3. Terrafamen uraanin talteenottohankkeestaan tekemä yleispiirteinen selvitys sisältää oheiset kaaviot 'uraanitase ennen talteenottoa' ja 'uraanitase kun uraanin talteenotto on käynnissä'.

TEM antoi hankkeesta lausunnon otsikolla 'yleispiirteinen selvitys ydinenergiain mukaisen kaivos- ja malminrikastustoiminnan käynnistämiseksi'. Kuitenkin 'Terrafamen uraanitase ilman uraanin talteenottoa' osoittaa uraania tuotetun/tuotettavan malminrikastuskasoissa kaivoksen toiminnan alusta lähtien, siis vuodesta 2008 alkaen.

Terrafamen uraanitase ilman uraanin talteenottoa

Terrafamen uraanitase, kun uraanin talteenottolaitos on käynnissä

*Luku perustuu uraanin 50 prosentin saantioletukseen. Jos saantiprosentti olisi suurempi, uraanin tuotantomäärä kasvaisi.

Täten TEMin lausuntonsa otsikossa käyttämä ilmaus ”malminrikastustoiminnan käynnistämiseksi”, on kaiken aikaa malminrikastuskasoissa uraania tuottavan kaivostoiminnan suhteen virheellinen ja tahallisen harhauttavan luonteinen ilmaus; ja

1.4. Terrafamen laatima ’uraanitase’ -prosessikuvaus osoittaa Terrafamen kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoiminnassa uraania tuotettavan malminrikastuskasoissa, ja siinä mielessä uraanitasekaaviot soveltuvat yleispiirteisen selvityksen kuvauksiksi. Mutta Terrafame ei käytä uraanitase-kaavioita kuvaamaan ydinenergiain alaista kaivos- ja malminrikastustoimintaa, vaan on otsikoinut yleispiirteisen selvityksensä nimellä ’uraanin talteenotto’, ja käsitellen yleispiirteisen selvityksen selostuksessaan asiaa kuin vain uraanin tuottamisprosessiketjun viimeiselle prosessipalasellemme ”talteenotolle” tulisi hakea ydinenergiain velvoittama lupa. Menettelyä on pidettävä tahallisen harhauttavana, koska ydinenergiain laki koskee selkeästi uraania tuottavan kaivoksen koko kaivos- ja malminrikastustoimintaa kokonaisuutenaan; ja

1.5. Terrafame on yleispiirteisessä selvityksessään jättänyt selostamatta, että ydinenergian käytölle on haettava ydinenergiain mukainen lupa, eikä Terrafamella ole tällaista lupaa uraanin tuottamiseksi malminrikastuskasoissa ja että tässäkin lupahakemuksessa ei Terrafame hae lupaa uraanin tuottamiseksi malminrikastuskasoissa; ja

1.6. Uraanitasekaavioissa ei esitetä uraanin hajoamistuotteiden tasetta, virtauskaavioita, kertymiä eikä ympäristöön leviämisarvioita, vaikka ympäristövaikutusten arvioimisen, sosiaalisen toimiluvan ja yhteiskunnan kokonaisetuharkinnan kannalta uraanin hajoamistuotteiden kulkeutumisen esittäminen ja ympäristöön pääsyn estäminen on uraaniakin tärkeämpi yleispiirteisessä selvityksessä ja lupahakemuksessa selvitettävä asia. Tämä oleellinen puute estää tosiasioihin perustuvan kunnan kokonaisetuharkinnan tekemisen. On katsottava, että Terrafame on tietoisesti jättänyt yleispiirteisestä selvityksestä uraanin hajoamistuotteet pois parantaakseen mahdollisuuttaan saada kunnalta puoltava lausunto; ja

1.7. Yleispiirteiseen selvitykseen ei sisälly kaivos- ja malminrikastustoimintojen ympäristövaikutusten arvioita eikä yhteysviranomaisen lausuntoja niistä, vaikka ydinenergiain selkeästi edellyttää yleispiirteisessä selvityksessä kuvattavan kaivos- ja malminrikastustoiminnan ympäristövaikutukset. Ympäristölainsäädännön mukaan ympäristövaikutukset on arvioitava kokonaisuutenaan. Tämän vaatimuksen Terrafame ohittaa yleispiirteisessä selvityksessään harhauttavasti väittämällä uraanin talteenoton pienentävän kipsisakka-altaalle ja malminrikastuskasoille menevää uraania. Kyseisiä uraaneja eikä niiden hajoamistuotteita ole kuitenkaan yleispiirteisessä selvityksessä selvitetty, eikä niiden ympäristövaikutuksia ole YVA-lainsäädännön mukaisesti arvioitu.

Viitaten edellä kohdissa 1.1. – 1.7. mainittuihin seikkoihin katsomme Terrafamen esittämän yleispiirteisen selvityksen olevan sekä yleisen kielenkäytön että juridiselta merkityksiltään toisistaan siinä määrin poikkeavia, että yleispiirteisestä selvitystä ja siitä annettua TEMin lausuntoa on kokonaisuutenaan pidettävä hyvän hallintotavan vastaisena epäasiallisena kielenkäyttönä ja ydinenergiain 13§:n vastaisena menettelynä, ja että Terrafamen on pyrkinyt selvityksen 'uraanin talteenotto' -otsikolla johtamaan lausunnonantajia ja yleisöä harhaan siitä, mitä ydinenergiain 3§:n, 7a§:n, 7c§:n, 7r§:n, 8§:n, 13 §:n ja 21 §:n vaatimukset edellyttävät lupahakemukselta ja yleispiirteiseltä selvitykseltä, ja että hallintoviranomainen TEMin yleispiirteisestä selvityksestä antaman lausuntonsa otsikossa käyttämä ilmaus "malminrikastustoiminnan käynnistämiseksi" on kaiken aikaa malminrikastuskasoissa uraania tuottavan kaivostoiminnan suhteen virheellinen ja hallintolain vastainen tahallinen harhauttava luonteinen ilmaus, ja että Terrafame on käsitellyt 'uraanin talteenotto' yleispiirteisen selvityksen selostuksessaan asiaa ydinenergiain vastaisesti kuin vain uraanin tuottamisprosessiketjun viimeiselle prosessipalasalalle "talteenotolle" tulisi hakea ydinenergiain velvoittama lupa, ja jättää selostamatta ettei ydinenergiain velvoittamaa lupaa uraanin tuottamiseksi malminrikastuskasoissa ole Terrafamella ja että Terrafame ei tässäkin hakemuksessa hae uraanin tuottamislupaa malminrikastustoiminnalleen, ja että Terrafame on tietoisesti jättänyt yleispiirteisestä selvityksestä uraanin hajoamistuotteet pois parantaakseen mahdollisuuttaan saada paikallisilta kunnilta puoltava lausunto, ja että vaikka ydinenergiain selkeästi edellyttää yleispiirteisessä selvityksessä kuvattavan kaivos- ja malminrikastustoiminnan ympäristövaikutukset niin yleispiirteiseen selvitykseen ei sisälly kaivos- ja malminrikastustoimintojen ympäristövaikutusten arvioita eikä yhteysviranomaisen lausuntoja niistä. Edellä kuvatuista lainvastaisista seikoista johtuen katsomme Terrafamen antaneen yleispiirteisen selvityksen avulla lainvastaisesti harhauttavan ja epäasiallisen kuvauksen uraanin tuottamistoiminnastaan, jonka vuoksi vaadimme lupahakemus ja siitä tehty yleispiirteinen selvitys hylättäväksi.

2) Terrafamen lupahakemus ei täytä lainsäädännön vaatimuksia seuraavilta osiltaan:

2.1. Ydinenergilain, säteilylainsäädännön ja kaivoslain vastaisuus

2.1.1. Hakemuksen otsikko 'Uraanin talteenotto' ei ole ydinenergilainsäädännössä eikä kaivoslaissa määritelty käsite tai toiminto, vaan ydinenergilainsäädännön määrittelemä käsite on uraanin tuottamiseen tarkoitettu kaivos- ja malminrikastustoiminta.

Ydinenergilain peruserä on arvioida ydinenergilain alainen toiminta kokonaisuutenaan raaka-aineketjusta tuotantoprosessin jätteiden loppusijoitukseen saakka, eikä Terrafamen lupahakemukseen sisälly selvitystä ja oikeudellista perustelua poiketa tuosta ydinenergilain yleisperiaatteesta. Lupahakemukseen ei myöskään sisälly oikeudellisesti pätevää perustelua rajata hakemus vain "uraanin talteenotto -toimintaan", jollaista toimintaa tai käsitettä ydinenergilaki ei tunne; ja

2.1.2. Hakemuksen alaotsikossa väitetään lupaa haettavan ydinenergilain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen toimintaan, siis ydinenergilain mukaiseen uraanin tuottamiseksi tarkoitettuun kaivos- ja malminrikastustoimintaan, mutta kuitenkin hakemusasiakirjojen mukaan lupahakemus on ydinenergilain vastaisesti rajattu koskemaan vain Talvivaara-yhtiön aikaisemmin omalla vastuullaan ilman ydinenergilain mukaista lainvoimaista lupaa rakentaman uraanin talteenottolaitoksen loppuviimeistelyyn ja käyttöönottamiseen; ja

2.1.3. Hakemukseen ei sisälly ydinenergilain edellyttämää lupahakemusta uraanin tuottamiseksi malminrikastuskasosissa eikä jo tuotettujen ja tuotettavien uraanirikasteiden sijoittamisiin kipsisakka-altaisiin ja/tai loppusijoituskasosiksi tarkoitettuihin ns. sekundääri - malminrikastuskasosihin, vaikka ydinenergilain mukaan ydinenergian käytölle, tässä tapauksessa uraanin tuottamiselle malminrikastuksen yhteydessä, on aina haettava lupa; ja

2.1.4. Ydinenergilain mukaan ydinenergian käyttö ilman lupaa on rangaistavaa toimintaa, mutta Terrafamen lupahakemukseen ei sisälly selvitystä, ehdotusta eikä hakemusta siitä, miten ilman ydinenergilain mukaista lupaa kaivoksen toiminnan aikana kaivoksen malminrikastustoiminnassa tuotetut uraanit ja uraanin hajoamistuotteet inventoitaisiin, luvitettaisiin ja niiden ympäristövaikutukset arvioitaisiin; ja

2.1.5. Hakemuksessa on esitetty uraanin tuotannon kaivos- ja malminrikastustoimintaa koskevat ns. uraanitase -kaaviot, joita hakija ei kuitenkaan esitä ydinenergilain tarkoittamaksi uraania tuottavan kaivos- ja malminrikastustoiminnan toimintaprosessin kuvaukseksi ja lupahakemuksensa perustaksi; ja

2.1.6. Hakemuksen uraanitasekaavioissa väitetään hakemuksen kohteena olevan uraanin talteenottolaitoksen vaikuttavan sekä malminrikastuskasojen (hakijan käyttämä ilmaus biokasaliuotus) että kipsisakka-altaiden uraanitaseisiin, mutta siihen nähden ristiriitaisesti hakemuksen kohdassa 5.3. väitetään, ettei uraanin talteenotto muuta louhinnan tai murskauksen massatasetta eikä muutenkaan muuta kaivoksen nykyistä toimintaa; ja

2.1.7. Hakemukseen ei sisälly malminrikastuksessa ja malminrikastuksen osaprosessi talteenotossa syntyvien jätteiden ydinjätevastuiden määrittelyä eikä siihen liittyviä toimenpidesuunnitelmia; ja

2.1.8. Hakemukseen ei sisälly selvitystä malminrikastuksessa jo syntyneiden ydinenergilain tarkoittamien ydinjätteiden nykyisistä määristä ja ominaisuuksista eikä myöskään laskelmaa suunnitellun toimintajakson aikana syntyvien jätteiden määristä eikä

ominaisuuksien selvitystä, niiden ympäristövaikutusten arviointia eikä loppusijoitus- ja jälkihoitosuunnitelmia; ja

2.1.9. Hakemukseen ei sisälly selvitystä kipsisakka-altaaseen jo pumpatun uraanirikasteen määrästä, ominaisuuksista, pitoisuudesta, ympäristövaikutusten arviointia, eikä myöskään selvitystä suunnitellun toimintajakson aikana kipsisakka-altaalle pumpattavasta uraanista, eikä seuranta- ja jälkihoitosuunnitelmasta, ydinjätteen loppusijoitussuunnitelmaa eikä perusteltua arviota jätehuoltovelvollisuuden syntymisestä; ja

2.1.10. Hakemukseen ei sisälly selvitystä jo nyt toteutetun malminrikastustoiminnan yhteydessä malminrikastuskasoihin jääneistä uraanin ja uraanin hajoamistuotteiden määristä, eikä myöskään hakemuksen uraanitaseessa väitetystä metallien talteenottolaitokselta malminrikastuksen sekundäärikasoille jo pumpatuista ja pumpattavista uraanista.

Hakemukseen ei myöskään sisälly selvitystä suunnitellun toimintajakson aikana malminrikastuskasoihin kertyvien radioaktiivisten aineiden määristä ja ominaisuuksista, eikä myöskään radioaktiivisten aineiden seuranta- ja jälkihoitosuunnitelmaa malminrikastuskasojen osalta, eikä selvitystä ja suunnitelmaa kyseisten radioaktiivisten aineiden loppusijoitussuunnitelmaksi ja ydinjätehuoltovelvollisuuden hoitamiseksi; ja

2.1.11. Hakemukseen ei sisälly selvitystä malminrikastustoiminnassa käytettävän prosessiliuosputkistojen, prosessiliuosaltaiden ja raffinaattialtaiden mahdollista/todennäköisestä kontaminoitumisesta prosessiliuosuraanista, eikä myöskään arviota ja selvitystä niihin altaiisiin kerrytetyistä/kerrytettävistä uraanisakoista, niiden ominaisuuksista, käsittelyistä ja loppusijoittamisista tai mahdollisista jo toteutetuista uraania sisältävien sakkojen myynnistä; ja

2.1.12. Hakemukseen ei sisälly selvitystä uraanin talteenottolaitoksen mahdollisesta kontaminoitumisesta käyttöikänsä aikana eikä suunnitelmaa uraanin talteenottolaitoksen purkamisesta ja purkujätteen loppusijoituksesta käytön loputtua, eikä suunnitelmaa ydinjätehuoltovelvollisuuden hoitamiseksi laitoksen purkamisen suhteen; ja

2.2. Ympäristölainsäädännön ja YVA-lainsäädännön vastaisuus

2.2.1. Hakemukseen ei sisälly kaivos- ja malminrikastustoimintaan liittyvään uraanin ja uraanin hajoamistuotteiden ympäristövaikutusten arviointeja, vaikka ympäristölainsäädäntö edellyttää ympäristövaikutukset arvioitavaksi kokonaisuutenaan. Hakemukseen ei myöskään sisälly YVA-lainsäädännön mukaisen yhteysviranomaisen (Kainuun ELY-keskus) lausuntoja siitä, ettei uraanin ja uraanin hajoamistuotteiden ympäristövaikutus- ja turvallisuusarviointeja tarvitsisi tehdä uraania tuottavan Terrafamen koko kaivos- ja malminrikastustoiminnan kaikkien prosessivaiheiden osalta; ja

2.2.2. Hakemuksessa Terrafame väittää harhauttavasti, että Talvivaara-yhtiön teettämät radiologisen perustilan selvitykset osoittaisivat ettei malminrikastuskasoista nousisi radonkaasuja. Väite perätön ensiksikin siksi, että perustilaselvitys tehdään ympäristön luontaisen tilan selvittämiseksi ennen kaivostoimintaa ja toiseksi siksi, että kyseisissä mittauksissa, joihin Terrafamen hakemuksen liitteissä viitataan, on käytetty ns. avoin pohja pulloja, joiden sisään ei alaspäin laskeutuva radon pääse, joten kyseinen mittaustapa ei edes reagoi malminrikastuskasoilta nousevaan ja sitten mittauspullon kohdalla alas

laskeutuvaan radonkaasuun. Terrafamen väite on perusteeton myös siksi, ettei Talvivaara-yhtiö ole paikallisten vaatimuksesta huolimatta suostunut mittaamaan malminrikastuskasoista puhallusilman mukana ympäristöön päätyvää radon ja polonium - kaasujen määriä, väittäen syyksi ettei sellaista mittausta pysty tekemään. Terrafame ei selosta lupahakemuksessaan miksi ei ole tehnyt/teettänyt malminrikastuskasoilta ympäristöön pääsevien radioaktiivisten aineiden selvitystä ja niitä koskevia ympäristövaikutusarviointeja; ja

2.2.3. Hakemukseen ei sisälly YVA-lain liitteen 1 mukaisen hankeluettelon kohdan 2 d) edellyttämää uraanin käsittelyn YVA-arviointia, vaikka uraanitasekaavion mukaan malminrikastuskasoissa ja kipsisakka-altaissa on käsitelty ja tavoitellaan käsiteltävän satoja tonneja uraania vuosittain, mutta toisaalta hakemukseen ei myöskään sisälly selvitystä eikä mitään oikeudellista perustelua sille, miksi kyseistä YVA-lain edellyttämää uraanin käsittelyn YVA-menettelyä ei ole toteutettu Euroopan suurimman uraania tuottavan kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoiminnan suhteen, vaikka YVA-lain hankeluettelon 2 d) -kohdassa vaaditaan kyseinen uraaninkäsittelyn ympäristövaikutusarviointi tehtäväksi jo pienenkin uraaninkäsittelyn yhteydessä; ja

2.2.4. Hakemuksessa väitetään virheellisesti, harhauttavasti ja lainsäädännön vastaisesti, että Talvivaara-yhtiön aikaisemmin teettämän pelkästään uraanin talteenottolaitosta koskevan YVA-selvityksen johdosta ei nyt tarvitsi uutta uraanin ja uraanin tytärnuklidien YVA-arviointia tehdä uraanin talteenottolaitoksen suhteen ja lisäksi erityisen harhauttavasti ja YVA-lainsäädännön vastaisesti, että sen aikaisemmin pelkästään talteenottolaitosta koskeneen YVA-arvioinnin perusteella ei nyt myöskään tarvitsisi tehdä YVA-arviointia koko uraania tuottavan kaivos- ja malminrikastustoiminnan suhteen; ja

2.3. Harhauttavat väitteet voimassa olevista luvista

2.3.1. Hakemuksessa Terrafame väittää virheellisesti ja tahallisen harhauttavasti uraanin talteenottolaitoksella olevan voimassa olevat ympäristö- ja ydinenergialain mukaiset luvat, vaikka ne aikaisemmin Talvivaara-yhtiön valtioneuvostolta ja myös ympäristölupaviranomaisilta saamat luvat ovat oleellisen puutteellisia kumottu KHO:n päätöksillä. Hakemuksen liitteenä Terrafame esittää kyseisiä Talvivaara-yhtiön lupahakemuksia, mutta ei kuitenkaan esitä väittämäänsä lainvoimaisia lupia eikä myöskään esitä mitään päätöksiä millä väittämänsä lainvoimaiset luvat olisi siirretty Terrafamelle; ja

2.4. Puuttuvat selvitykset uraanin tuotantoa koskevista YVL-ohjeista

2.4.1. Hakemukseen ei sisälly selostusta YVL-ohjeista, jotka tulevat koskemaan uraanin tuotantoa kaivos- ja malminrikastustoiminnan yhteydessä; ja

2.4.2. Hakemukseen ei sisälly selostusta siitä, miten YVL-ohjeiden vaatimukset tullaan täyttämään kaivoksen koko malminrikastustoiminnan osalta; ja

2.4.3. Hakemukseen ei sisälly selostusta siitä, kuinka ilman lainvoimaista valtioneuvoston päätöstä ja siten myös ilman lainvoimaista rakennuslupaa Talvivaara-yhtiön omalla riskillään rakentama uraanin talteenottolaitos voisi saada lainvoimaisen periaateluvan, rakentamisluvan ja käyttöönottoluvan. Hakemukseen perustuu oikeudellisesti perustelemattomaan oletukseen että haettava oleva uraanin talteenottolaisen ”viimeistelyt” saataisiin näin jälkikäteen haettavalla luvalla täyttämään nyt YVL-ohjeiden yleisvaatimukset ja erikseen vasta valmisteluvaiheessa olevat YVL D.6 vaatimukset.

Katsomme ydinenergiain periaatteena olevan ensin luvat, suunnitelmat lupien perusteella, rakentaminen hyväksytyjen suunnitelmien perusteella ja sitten vasta erikseen käyttö lupa. Terrafamen hanke on täysin vastoin tätä ydinenergiain peruseriaatetta; ja

2.5. Toiminta ilman ydinenergiain mukaista lupaa on lainvastaista

2.5.1. Terrafame on rikastanut ja rikastaa parhaillaankin uraania malminrikastuskasoissa ilman ydinenergiain mukaista lupaa. Malminrikastuskasoissa tuotettu uraanirikaste on pumpattu ja pumpataan edelleenkin pääosin ns. kipsisakka-altaisiin. Tällekään uraanin tuottamistoiminnalle ei ole haettu ydinenergiain eikä ympäristönsuojelulain mukaista lupaa.

Malminrikastuskasoissa tuotetun uraanirikasteiden pumppaaminen kipsisakka-altaisiin on kipsisakka-altaiden vuotojen johdosta väistämättä ollut Talvivaara-yhtiön ja nyt Terrafamen sekä kaikkien lupa- ja valvontaviranomaisten tiedossa, peräti niin että STUK on määritellyt kaiken kaivoksen vesienkäsittelyn säteilytoiminnaksi (STUK 9/3020/2012). Toiminta ilman ydinenergiain edellyttämää lupaa on lainvastaista ja rangaistavaa, mutta Terrafame ei Talvivaaran toimintaa jatkaessaan hakenut asianmukaisia ydinenergian velvoittamia lupia uraanin tuottamiselle malminrikastuskasoissa ja saadun uraanirikasteen sijoittamiselle kipsisakka-altaisiin; ja

2.5.2. Ydinenergiain mukaan uraanin tuottaminen malminrikastustoiminnassa edellyttää ydinenergiain mukaisia lupia. Kipsisakka-altaiden vuodot kiistattomasti osoittavat uraania tuotetun ja edelleenkin tuotettavan malminrikastustoiminnan yhteydessä, vaikka kyseiselle uraanin tuottamiselle ei ole haettu ydinenergiain mukaista lupaa. Mutta siitä huolimatta Terrafame ei tässäkään lupahakemuksessaan hae ydinenergiain velvoittamaa lupaa uraanin tuottamiselle malminrikastustoiminnan yhteydessä. Terrafame on tuottanut uraania malminrikastustoiminnassaan luvatta ja selvästikin aikoo jatkossakin tuottaa uraania malminrikastustoiminnan yhteydessä ilman asiaan kuuluvia lupia. Toiminta ilman ydinenergiain edellyttämiä lupia on ydinenergiain määritelty rangaistavaksi toiminnaksi, mutta lupahakemuksessaan Terrafame ei esitä mitään selvityksiä tai oikeudellisia perusteita tälle ydinenergiain vastaiselle toiminnalleen; ja

2.5.3. Tässäkään lupahakemuksessa Terrafame ei hae ydinenergiain edellyttämää lupaa uraanin tuottamiseksi malminrikastustoiminnassa, vaan hakee vain lupaa uraanin talteenottorakennukselle ja sen käyttöönnotolle. Ydinenergiain velvoittaman lupahakemuksen tekemättä jättäminen on lain vastaista.

Viitaten edellä kohdissa 2.1. – 2.5. seikkoihin katsomme Terrafamen lupahakemuksen olevan hallintolain, ydinenergiain, säteilylainsäädännön, ympäristönsuojelulainsäädännön, YVA-lainsäädännön sekä Århusin sopimuksen vastainen, jonka vuoksi vaadimme lupahakemus hylättäväksi.

3) TEM on toiminut asian hallintoviranomaisena lainsäädännön vastaisesti lupahakemuksen vireilletulon yhteydessä:

Hallintoviranomainen TEM on hallintolain vastaisesti jättänyt tarkistamatta lupahakemuksen lainmukaisuuden hakemuksen vireilletulon yhteydessä

Viittaamme edellä kohdassa 2.1. – 2.5. mainittuihin lupahakemuksen lainvastaisiin puutteisiin. Hallintoviranomainen TEM on hallintolain hyvä hallintotapa -periaatteen sekä selvittämismääräysten vastaisesti jättänyt tarkastamatta lupahakemuksen lainmukaisuuden hakemuksen vireilletulon yhteydessä ja on jättänyt hankkimatta lupahakemuksen käsittelyn sekä yleisön oikeusturvan turvaamisen kannalta tarpeelliset täydennys selvitykset.

Edellä kuvattuun viitaten katsomme, että hallintoviranomainen TEM on jättänyt Terrafamen lupahakemuksen vireilletulon yhteydessä lainsäädännön edellyttämällä tavalla tarkistamatta täyttääkö lupahakemus lainsäädännön vaatimukset, jonka selvittämättä jättämisen seurauksena on myös jättänyt pyytämättä luvanhakijalta tarpeelliset lisäselvitykset, eikä hallintoviranomainen kuulutusilmoituksessaan myöskään osoita tarkastaneensa lupahakemuksen täyttävän lainsäädännön vaatimukset. Mainitun lainvastaisen menettelyn vuoksi vaadimme lupahakemus lainsäädännön vastaisena hylättäväksi ja hallintoviranomaisen lupahakemuksen kuulutusilmoitus kumottavaksi.

4) TEM on toiminut hallintoviranomaisena lainsäädännön vastaisesti hakemusasian kuulutus- ja kuulemismenettelyssä seuraavasti:

4.1. Hallintoviranomainen TEM on toiminut hyvän hallintotavan ja viranomaisen selvitysvastuunsa vastaisesti kuuluttaessaan lainsäädännön vastaisen oleellisen puutteellisen lupahakemuksen, jonka lainmukaisuutta ei ollut tarkastanut:

4.1.1. Hallintoviranomainen TEM on ilmoittanut (tarkoittaen ilmeisesti hallintolain termiä kuuluttaminen) lupahakemuksen 6.11.2017, vain viikko lupahakemuksen jättämisestä, kuvaten kuulutusasian nettisivustollaan hakemusasiassa olevan kyse:

”Terrafamen uraanin talteenotto

Terrafame valmistelee uraanin talteenottoa Sotkamon kaivoksen malmista.

Uraanin talteenottolaitos ei ole ydlinlaitos, mutta mahdollinen uraanin talteenotto on ydinenergiain mukaan ydinenergian käyttöä ja se edellyttää lain mukaista valtioneuvoston lupaa. Terrafame haki tällaista lupaa 31.10.2017.”

Hallintoviranomainen TEM ei hakemuksen ilmoitusaineistossaan osoita tarkastaneensa terrafamen lupahakemuksen ja sen liiteaineiston täyttävän ydinenergiain ja muun lainsäädännön vaatimukset; ja

4.1.2. Hallintoviranomainen TEM käyttää lupahakemusasian ilmoituksessaan luvanhakijan lupahakemuksessaan käyttämää termiä 'uraanin talteenotto', vaikka ydinenergiainlaki ei tunne käsitettä 'uraanin talteenotto'. Hallintoviranomainen TEM ei kuitenkaan hakemuksen ilmoitusaineistossaan viittaa, selosta eikä esitä oikeudellista perustetta käsitteen 'uraanin talteenotto' käyttämiselle lupahakemuksen lainmukaisuuden täyttymisen tulkintaperusteeksi, vaikka ydinenergia laki ei tunne talteenotto -käsitettä; ja

4.1.3. Hallintoviranomainen TEM jättää hakemuksesta ilmoittaessaan selostamatta uraanin tuottamiseen tarkoitettua kaivos- ja malminrikastustoimintaa koskevat ydinenergiain lainkohdat ja niiden tulkintaperusteet tätä lupahakemusasiaa koskevasti sekä niiden

lainkohtien merkityksen lupahakemuksen käsittelyratkaisun kannalta sekä jättää myös esittämättä oikeudellisesti pätevän perusteen käyttämälleen ydinenergiain vastaiseen asiaa selostavaan otsikkoon ja kuvaukseensa hakemusasian rajaamisesta 'uraanin talteenottolaitokseen' nähden; ja

4.1.4. Hallintoviranomainen TEM käyttää ilmoituksessaan asiaa kuvatessaan hallintolain tarkoittamia epäasiallisia ja harhauttavia ydinenergiailaista poikkeavia termejä sekä otsikossa että hakemuksen sisältökuvauksessa, ja tällä menettelyllä hallintoviranomaisena epäasiallisesti luo lausunnonantajille ja yleisölle vaikutelmaa kuin lupahakemuksen rajaaminen pelkästään uraanin talteenottolaitokseen ja hakemuksessa käytetyt termit olisivat ydinenergiain käsitteistön ja vaatimusten mukaisia; ja

4.1.5. Hallintoviranomainen TEM jätti hakemusasiaa ilmoittaessaan mainitsematta lupahakemuksen kuuluvan sellaisen ydinenergiain alaisuuteen, joka kuulemismenettelyn aikana on eduskunnan käsiteltävänä, ja joka eduskuntakäsittelyn tulos voi mahdollisesti vaikuttaa kyseisen lupahakemuksen lainmukaisuuden tulkintaan ja siten mahdollisesti myös hakemuksen tulevaan lupapäätöskäsittelyyn; ja

4.1.6. Hallintoviranomainen TEM ilmoitti Terrafamen lupahakemuksen, vaikka uraanin tuottamista ja uraanin käsittelyä koskevia ympäristölainsäädännön ja ydinenergiain edellyttämiä YVA-selvityksiä ei ollut tehty koko kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoiminnan osalta eikä myöskään yhteysviranomaisten lausuntoja niistä ollut hankittu.

Viitaten edellä kohdissa 1., 2., 3. ja 4. kohdissa mainittuihin seikkoihin katsomme hallintoviranomaisen kuuluttaneen tarkastamattoman lain vaatimukset täyttämättömän lupahakemuksen ja on lisäksi lupahakemuksen kuvausselityksessään käyttänyt laista poikkeavia epäasiallisia selostuksia, jonka vuoksi vaadimme lupahakemus hylättäväksi ja lupahakemuksen kuulemismenettely kumottavaksi.

5) Hallintoviranomainen TEM on tehnyt menettelyvirheen järjestäessään 7.11.2017 yleisen kuulemistilaisuuden Sotkamossa sekä pyytäessään lausuntoja puutteelliseen lupahakemukseen perustuen

5.1. Hallintoviranomainen TEM on toiminut hallintolain hyvän hallintotavan vastaisesti pyytäessään lausuntoja lainvastaiseen puutteelliseen lupahakemukseen perustuen

5.2.1. Hallintoviranomainen TEM pyysi lausuntoja 6.11.2017 tarkastamattomaan, puutteelliseen, epäasiallisesti rajatun ja epäasiallisia termejä sisältävään lupahakemukseen perustuen; ja

5.2.2. Hallintoviranomainen TEM pyysi myöhemmin Sotkamon kunnalta uuden lausunnon kuitenkin edelleenkin alkuperäisen lupahakemuksen ydinenergiailaista poikkeavin epäasiallisin termimääritelmien ja vain uraanin talteenottoon kohdistuvasti, jättäen tässä yhteydessä pyytämättä Kajaanin kaupungilta uutta lausuntoa.

5.2. Hallintoviranomainen TEM järjesti yleiset kuulemistilaisuudet hallintolain ja ydinenergiain vastaisesti

5.2.1. Asian valmistelun hallintoviranomaisena TEM menetteli ydinenergiain vastaisesti järjestäessään ydinenergiain edellyttämän yleisen kuulemistilaisuuden jo kuulutusta seuraavana päivänä 7.11.2017 ennen kuin yleisöllä oli ollut mahdollisuus perehtyä

ydinenergian edellyttämällä tavalla kuukauden ajan lupahakemusasiakirjoihin ja vasta kuulemistilaisuudessa esitettyyn yleispiirteiseen selvitykseen; ja

5.2.2. Hallintoviranomainen TEM järjesti ydinenergiain velvoittaman yleisen kuulemistilaisuuden 7.11.2017 vain Sotkamossa, vaikka ydinenergiain tarkoittama Terrafamen kaivos- ja malminrikastustoiminta sijaitsee myös Kajaanin kaupungin alueella; ja

5.2.3. Hallintoviranomainen TEM väitti ydinenergiain vastaisesti lupahakemuksen ilmoituksessaan sekä esityksessään Sotkamon kuulemistilaisuudessa, ettei kaivoksen sijaintikunnilla Sotkamo ja Kajaani olisi ydinenergiain tarkoittamaa veto-oikeutta lupahakemuksen valtioneuvoston yhteiskunnan kokonaisuuteen -harkintapäätöskäsittelyyn nähden, peräti toistaen tuon väitteensä kuulemisyleisön useista vastaväitteistä huolimatta; ja

5.2.4. Hallintovirkamies ydinenergiatarkastaja Aurela pyysi 7.11.2017 kuulemistilaisuuden jälkeen lehtikirjoituksessa Sotkamon kunnalta ja yleisöltä anteeksi antamaansa virheellistä tulkintaa ydinenergiain, siis siitä, ettei Sotkamon kunnalla olisi veto-oikeutta valtioneuvoston käsittelyn suhteen. Lehtikirjoituksessaan hän väitti virheen syynä olleen muistikuvavirhe, joka johtui hänen mukaansa vuonna 2011 tulleesta uudesta kaivoslaista, jossa on määritelty viittaus ydinenergiain, jota aikaisemmin ei hänen mukaansa, siis Talvivaara-yhtiön uraanilupahakemuksen aikaan, olisi paikallisella kunnalla ollut veto-oikeutta valtioneuvoston päätökseen nähden.

Katsomme hallintovirkamiehen toimineen hallintolain ja ydinenergiain vastaisesti luodessaan kunnan päättäjille ja yleisölle lehtikirjoituksellaan virheellistä mielikuvaa, kuin paikallisen kunnan veto-oikeus ydinenergiain tarkoittamaan kaivos- ja malminrikastustoiminnan valtioneuvoston yhteiskunnan kokonaisuuteen olisi syntynyt vasta uuden kaivoslain voimaantulon yhteydessä.

Katsomme ydinenergiatarkastajan lehdessä kirjoittaman väitteen tahallisen harhauttavaksi ja ydinenergiain vastaiseksi, sillä näkemyksemme mukaan valtioneuvosto ei tee periaatepäätöstään kaivoslain perusteella vaan ydinenergiain perusteella, jossa kyseinen uraania tuottavan kaivos- ja malminrikastustoiminnan paikalliselle kunnalle on määritelty veto-oikeus valtioneuvoston periaatelupakäsittelyyn jo vuonna 1985 ydinenergiain esitöiden (HE 16/ 1985) perusteluissa (4 luku). Siten veto-oikeus paikalliselle kunnalle ei suinkaan ole syntynyt vasta kesällä 2011, kuten ydinenergiatarkastaja Sotkamon kuulemistilaisuuden tapahtumia perustellessaan lehtikirjoituksessaan väitti; ja

5.3. Hallintoviranomainen TEM antoi kuulemistilaisuudessa 7.11.2017 epäasiallista ja virheellistä tietoa ydinenergiain vaatimuksista Terrafamen hakeman hankkeen suhteen

5.3.1. Hallintoviranomainen TEM teki menettelyvirheen jättäessään kuulemistilaisuudessa selostamatta ja perustelematta miksi Terrafamen lupahakemus ei koskettaisi ydinenergiain tarkoittamaa kaivos- ja malminrikastustoimintaa kokonaisuutenaan ja miksi hallintoviranomaisena ei ollut pyytänyt hakijalta siitä täydennysselvitystä; ja

5.3.2. Hallintoviranomainen TEM teki menettelyvirheen jättäessään kuulemistilaisuudessa perustelematta, miksi ydinenergiain tarkoittaman koko kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoiminnan sijasta hallintoviranomaisena katsoi Terrafamen lupahakemuksen olevan ydinenergiain vaatimusten mukainen, vaikka lupahakemus koski vain Talvivaara-yhtiön omalla vastuullaan rakentaman uraanin talteenottolaitoksen rakentamisen

jatkamista sekä luvan hakemista sen käyttöönottamiselle, vaikka ydinenergi laki ei tunne käsitteitä uraanin talteenotto eikä uraanin talteenottolaitos. Tätä seikkaa kuulemisyleisö useaan kertaan vaati selvennettäväksi, mutta perusteltua vastausta kysymykseen ei hallintoviranomainen esittänyt; ja

5.3.3. Hallintoviranomainen teki menettelyvirheen luodessaan kuulemistilaisuudessa epäasiallisen harhauttavasti vaikutelmaa kuin kaivoksen yhteyteen Talvivaaran omalla vastuullaan aiemmin rakennetulla uraaninerotuslaitoksella olisi jo rakennetulta osalta ydinenergi lain mukaiset voimassaolevat luvat; ja

5.3.4. Hallintoviranomainen TEM sekä STUK jättivät kuulemistilaisuudessa selostamasta ydinenergi lain tarkoittamaa kaivos- ja malminrikastustoimintaa koskevat YVL-ohjeet ja sen ettei aikaisemmin Talvivaara-yhtiön omalla vastuullaan rakentama uraanin talteenottolaitosta ole rakennettu noiden turvallisuusohjeiden mukaisesti; ja

5.4.5. Hallintoviranomainen TEM sekä STUK loivat kuulemistilaisuudessa harhauttavaa mielikuvaa, koska eivät selostaneet yleispiirteisessä selvityksessä esitettyä uraanitasekaaviota ydinenergi lain tarkoittamaksi periaatekuvaukseksi uraania tuottavan kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoiminnan prosessista, vaan väittivät ydinenergi lain mukaisen lupaharkinnan koskevan Terrafamen tapauksessa vain tuota luvatta rakennetun uraanin talteenottolaitoksen loppuun rakentamista ja käyttöönottamista; ja

5.4.6. Hallintoviranomainen TEM teki menettelyvirheen ryhtyessään Sotkamon kuulemistilaisuudessa nauhoittamaan ydinenergi alainsäädännössä vaadittua yleisön mielipidettä valtioneuvoston päätöksenteon tausta-aineistoksi, vaikka yleisöllä ei ollut ydinenergi lain edellyttämää mahdollisuutta perehtyä lupahakemusasiakirjoihin ja yleispiirteiseen selvitykseen kuukauden ajan ennen taltioitavaa mielipiteensä ilmaisemista valtioneuvostolle.

Viitaten edellä kohdissa 1., 2., 3., 4. ja 5. esitettyihin seikkoihin katsomme lupahakemuksen hallintoviranomainen TEMin toimineen hallintolain, ydinenergi alainsäädännön, kaivoslainsäädännön, ympäristösuojelulainsäädännön, YVA-lain ja Århusin sopimuksen vastaisesti lupahakemuksen vireilletulon yhteydessä, lupahakemuksen kuultusmenettelyssä, lausuntojen pyytämismenettelyissään, kuulemistilaisuuden järjestämisessä sekä mielipiteiden nauhoittamisessa, jonka vuoksi vaadimme lupahakemus hylättäväksi sekä lausuntopyyntömenettely ja kuulemismenettely kumottavaksi.

6) Hallintoviranomainen TEM järjesti uudet kuulemistilaisuudet edelleenkin lainvastaiseen lupahakemukseen perustuen:

6.1. Hallintoviranomainen TEM pyrki korjaamaan 7.11.2017 Sotkamossa järjestämänsä kuulemistilaisuuden menettelyvirheen järjestämällä uudet kuulemistilaisuudet 21. -22.2.2018 Sotkamossa ja Kajaanissa, mutta koska nekin kuulemistilaisuudet perustuivat alkuperäiseen 6.11.2017 kuulutettuun Terrafamen 'uraanin talteenotto' -lupahakemukseen ei varsinainen menettelyvirhe lainvastaisen lupahakemuksen käsittelystä korjautunut; ja

6.2. Hallintoviranomainen TEM ei 21.2018 Sotkamossa järjestämässään kuulemistilaisuudessa suostunut tulkitsemaan, että 'uraanin talteenotto' -termi olisi ydinenergi lain vastainen.

6.3. Kajaanin kuulemistilaisuudessa 22.2.2018 ydinenergi atarkastaja tunnusti ettei ydinenergi lakiin sisälly käsitettä uraanin talteenotto. Kun vaadittiin selvitystä siitä, miksi Terrafamen lupahakemus ja lupahakemuksen käsittely toteutetaan ydinenergi an käsitteisiin kuulumattomalla termillä 'uraanin

talteenotto' eikä ydinenergiain tarkoittamalla 'uraania tuottavalla kaivos- ja malminrikastustoiminta' -käsitteellä, niin ydinenergiatarkastaja Aurela kertoi sen olevan vakiintunut menettelytapa; ja

6.4. Ydinenergiatarkastajan kuvaama lainsäädännöstä piittaamaton vakiintunut tapa on selvästikin ollut hallintoviranomaisissa käytössä Talvivaara-yhtiön lupahakemusten käsittelystä lähtien. Mutta kyseisten menettelyjen seurauksena syntyneet oleellisen puutteelliset luvat on KHO kumonnut, jonka vuoksi Terrafame on joutunut hakemaan uudet luvat.

Mutta Terrafame jatkaa Talvivaara-yhtiön toimintatavalla, hakee lupia lainsäädäntöön kuulumattomien käsitteiden ja prosessin yksittäisen vaiheen lupahakemuksen avulla, jättäen varsinaisen uraanin tuotantoprosessin kokonaan lupahakemuksensa ulkopuolelle. Tällainen menettely ei liene mahdollista ilman hallintoviranomaisen myötämielisyyttä laista poikkeavalle menettelytavalle, jota ydinenergiatarkastaja kuvasi käsitteellä "vakiintunut menettelytapa". Talvivaara-yhtiön ja hallintoviranomaisen "vakiintunutta menettelytapaa" on Talvivaaraa koskevissa dokumenttiohjelmissa kuvattu termillä "maan tapa".

Maan tapa ei ole mennyt läpi KHO:n käsittelyssä, mutta Terrafame ja TEM yrittävät sitkeästi edetä edelleenkin "vakiintuneella menettelytavalla", kuten ydinenergiatarkastaja Kajaanin kuulemistilaisuudessa asian ilmaisi; ja

6.5. Katsomme hallintoviranomainen TEMin pyrkivän asioita lain termeistä erilailla nimeämisillä harhauttamaan kansalaisia, lausunnon antajia ja paikallisten kuntien päättäjiä, jotta lupahakemuksen käsittely voisi edetä nopeammin kuin lainsäädäntöä huolellisesti noudattaen; ja

6.6. Katsomme kuitenkin painokkaasti, että lainvoimaisen luvan saamiseksi ei hallintomenettelylaki eikä ydinenergiainlaki anna hallintoviranomaiselle lainvoimaista mahdollisuutta valmistella lupahakemuksen käsittelyä lakitekstistä poikkeavin termein.

Viitaten edellä kohdissa 1., 2., 3., 4., 5. ja 6. esitettyihin seikkoihin perustuen katsomme, että Terrafamen lupahakemus on lainsäädännön vastainen, hallintoviranomainen on kuuluttanut lainvastaisen lupahakemuksen ja hallintoviranomainen on kuulemistilaisuuksissa selostanut harhaanjohtavasti ydinenergiain vaatimuksia uraania tuottavan kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoiminnan suhteen, jonka vuoksi vaadimme lupahakemus hylättäväksi, sekä kuulemismenettely kumottavaksi.

7) Hallintoviranomaisen lainvastaisen menettelyn vuoksi myös kuulemistilaisuuksissa nauhoitetut yleisön mielipiteet menettävät merkitystään

Viittaamme edellä kohdissa 1., 2., 3., 4., 5., ja 6. mainittuihin seikkoihin.

Koska yleisön mielipeen muodostumisen perusteena kuulemistilaisuudessa esitettäväksi on hallintoviranomaisen kuuluttama luvanhakijan lainvastainen lupahakemus, sekä kuulemistilaisuudessa hallintoviranomaisen ydinenergiain poikkeavat epäasialliset selittelyt ydinenergiain tarkoittaman kaivos- ja malminrikastustoiminnan vaatimusten soveltamisesta Terrafamen "uraanin talteenotto -hakemukseen", on katsottava hallintoviranomaisen hankkineen kyseiset valtioneuvostolle toimitettavat kansalaisten nauhoitetut mielipiteet lainvastaisin menettelyin, joka on suurelta osiltaan vaikeuttanut tai estänyt kansalaisia lausumaan mielipidettään koko Terrafamen kaivoksen kaivos- ja malminrikastustoiminnan suhteen.

Viitaten edellä mainittuun katsomme, ettei ydinenergialain tarkoittamaa koko kaivoksen lupahakemusta koskevaa yleistä mielipidettä ole hankittu valtioneuvoston päätöksenteon perustaksi, minkä vuoksi vaadimme lupahakemus hylättäväksi ja kuulemismenettely kumottavaksi.

8) Hallintoviranomainen TEMin lausuntopyynnöt eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia

Viittaamme edellä kohdissa 1., 2., 3., 4., 5., ja 6. mainittuihin seikkoihin.

Hallintoviranomaisen 6.11.2017 ja 18.1.2018 tekemät lausuntopyynnöt perustuvat tarkastamattomaan luvanhakijan lainvastaiseen lupahakemukseen, jotka lausunnonantajat väistämättä luottaessaan hallintoviranomaisen hyvän hallintotavan ja selvitysvastuun mukaiseen menettelyyn mieltävät lainvaatimukset täyttäväksi lupahakemukseksi.

Koska, kuten edellä kohdissa 1. – 6. on osoitettu, lupahakemus ei kuitenkaan täytä lainsäädännön vaatimuksia, ovat lausunnonantajat tulleet hallintoviranomaisen lainvastaisen menettelyn vuoksi johdetuksi harhaan lupahakemuksen harkinnan kohteena olevista seikoista ja siten myös lausuntonsa kohteena olevista seikoista.

Edellä mainittuun viitaten katsomme hallintoviranomainen TEMin toimineen lausuntopyyntömenettelyssään lainsäädännön vastaisesti, jonka vuoksi valtioneuvoston lupakäsittelyn perusteeksi hankittujen lausuntojen oikeudellinen peruste puuttuu, jonka vuoksi vaadimme lupahakemus hylättäväksi ja lausuntopyyntömenettely kumottavaksi.

Pyydämme tiedottamaan meille tähän muistutukseen hallintoviranomaisen ja/tai luvanhakijan antamista vastineista tai täydennyspyynnöistä, asiaan mahdollisesti annettavista uusista lausunnoista, sekä asian käsittelyyn liittyvistä päätöksistä.

Kuusamossa 28.2.2018

Puhtaiden Vesien Puolesta -kansalaisliikkeen ja Oulujoen Reitti ry:n

puolesta asiamiehenä

Mika Flöjt

Kormasentie 1, 93600 Kuusamo

0405788784

mika.flojt@gmail.com

Tämän muistutuksen täydennykseksi toimitamme myöhemmin luettelon asiamiehelle annetuista valtakirjoista.